

Rodrigo Rey Rosa

De Afrikaanse kust

Novelle

Uit het Spaans vertaald door Trijne Vermunt

2012

Menken Kasander & Wigman Uitgevers

Leiden

www.mkw-uitgevers.nl

Introductie

Met raadsels omgeven zijn de gebeurtenissen rond een Colombiaanse toerist en een jonge Marokkaanse herder. Het toeval brengt hen samen in Tanger, aan de Afrikaanse kust, een grensgebied waar de herinnering vervaagt. De een breekt voorgoed met zijn verleden, de ander ziet zich bevestigd in de wortels van zijn bestaan. Een uil, traag en schrand, cirkelt boven hun hoofden en vormt de dunne verbindingsdraad tussen de twee jongemannen.

In glashelder proza, ontdaan van alle opsmuk, vertelt Rey Rosa een verhaal waarin de dingen nooit zijn wat ze lijken en de werkelijkheid even vluchtig is als verontrustend.

Rodrigo Rey Rosa werd in 1958 geboren in Guatemala en woonde in New York en Marokko. Hij neemt een vooraanstaande plaats in onder de jonge Latijnsamerikaanse auteurs. Zijn werk werd vertaald in het Frans, Engels en Duits. Rey Rosa wordt beschouwd als literair erfgenaam van Paul Bowles, die werk van hem in het Engels heeft vertaald.

De Afrikaanse kust

Voor mijn ouders

Eerste deel

De kou

I

Hamsa stond op toen het nog donker was. De oostenwind blies krachtig en liet het gebladerte van de bomen ritselen als duizend sambaballen en gierde tussen de klippen waartegen de golven van de zee beneden met geweld uiteenspatten. Nadat hij zich gewassen had, bad Hamsa op de huid van een schaap, dat tijdens het laatste Aïd-el-Kebirfeest was geofferd. Hij maakte thee klaar op een stoof. Hij brak een rond, bruin brood en doopte een stuk in een kom olijfolie. Hij zei: 'In de naam van de Heer', en begon te eten.

Het begon net licht te worden toen hij op weg ging naar de hellingen van Slokia, waar hij het afgedwaalde schaap voor het laatst had gezien, even voordat hij de avond ervoor naar zijn schuilplaats was teruggekeerd. Hij liep de weg langs de klippen af, waar nog een paar padden kwaakten. Hij passeerde het verlaten huis van de Perdicaris en nam vervolgens niet het pad door het pijnbos, maar besloot door het struikgewas te gaan via een smalle doorgang die hij kende en waar hij al vaker verdwaalde schapen had teruggevonden. Met zijn armen voor zijn gezicht, om het te beschermen tegen de stekelige handjes die de struiken hier en daar uitstrekten om hem te krabben of aan zijn haren te trekken, drong hij binnen in de donkere tunnel van vegetatie. Hoewel het gevaar bestond dat hij op een everzwijn zou stuiten, was Hamsa niet bang, want *djinns* zouden hier niet zitten, die haatten doornen (daarom beschermen moslims hun doden door de distels op de graven ongemoeid te laten). De struiken waren vochtig van de morgendauw en binnenin rook het er naar hars, rozemarijn en uitwerpselen van stekelvarkens.

Aan de andere kant van het plantendek waren de rotspartijen en de golven van de ruwe zee, waarboven een kille wind de meeuwen steeds weer door elkaar schudde. Hamsa riep het schaap twee keer en tuurde het glooiende landschap af, waar de eerste zonnestralen de zijkant van de rotsen goud kleurden. Niets. Hij liep omhoog tot aan het kleine bos waarin de bouwval van de vroegere Spaanse jachtclub verscholen lag en keek in het verwaarloosde zwembad, waarin gras groeide. Niets. Ten slotte daalde hij af tot aan de

steile rotsen boven de kolkende zee.

Hij stond op de rand van een rotsmuur toen hij het schaap een paar meter lager zag staan, ingeklemd tussen twee klippen die steeds nat gespat werden door het breken van de golven; het dier trilde. Hij vroeg zich af hoe het daar terecht was gekomen. Misschien was het beest opgejaagd door de honden van de soldaten die vlak bij de oude jachtclub een barak hadden. Hij daalde af door zich gevaarlijk langs de rotswand te laten zakken. Met zijn lichaam tegen de zanderige rots geklemd, begon hij onbeheersbaar te trillen, zoals gebeurt wanneer je in een heel hoge boom klimt. Zijn voet zocht op de tast naar een spleet in de rotswand als steunpunt, maar vond er geen. Zijn klamme handen hadden zich vastgegrepen aan een uitsteeksel in de rots. Een tortelduif vloog achter hem langs. Hamsa keek om en kromp ineen; het stenen uitsteeksel brak af met een dof gekraak, en Hamsa viel. Hij landde op de lager gelegen keien, voelde een pijscheut in zijn hiel, en keek om zich heen.

'Yalatif.'

Met zijn val had hij het schaap in zee doen belanden.

Zonder het dier, wiens kleine, witte kop tussen de golven op en neer deinde dicht bij de keien van de kant, uit het oog te verliezen, deed Hamsa haastig zijn gandoera, Nikes en pofbroek uit en sprong in het water, onder het aanroepen van de naam van God.

II

Hij was al jong begonnen met het roken van kif. Zijn grootmoeder Fátima, die hem deze gewoonte op alle mogelijke manieren probeerde af te leren, had het goedje zelfs een keer met wat urine besprenkeld, maar haar toverijen hadden niets uitgehaald. Hamid, de inmiddels overleden vader van de jongen, had gelachen toen Fátima hem vertelde dat ze Hamsa al meer dan eens betrappt had, wanneer hij, terwijl zijn vader sliep, een plukje kif nam uit de schapenblaas waarin deze het bewaarde.

'Zo vader,' had hij gezegd, 'zo zoon'.

Hamsa rookte nog steeds elke dag kif, terwijl hij zorgde voor de schapen van Si Mohamed M'rabati, die er vele bezat en graag zag dat ze graasden op de hellingen van Agla, die tussen Tanger en Kaap Spartel liggen. Gezeten op een platte rots keek hij naar de zee in de monding van de Straat van Gibraltar en speelde op zijn lier om even niet te roken. Soms daalde hij af tot aan de Sinduq, een rots met de vorm van een hutkoffer, die half in zee verzonken lag, om er naar het blauwe, romige water te kijken dat af- en aanvloeide tussen de honing- en kaneelkleurige keien waaruit de kust bestond. Maar hier kon hij, tenzij het windstil was, geen kif roken. De oosten- of noordenwind voerde het mee en liet het vallen boven het water, opdat het de angstige wezens die onder de golven leefden zou opzweepen. Die brachten ongeluk. Je werd ziek en kreeg onkuise gedachten. Zoals die keer dat Hamsa moest overnachten bij het graf van Sidi Mesmoudi op de Vieille Montagne, omdat hij tyfus had gekregen, en 's ochtends had gezien hoe een vrouw een zwarte haan gaf aan een oude man met een gele tulband, die een mes onder zijn kleren vandaan haalde, God aanriep en, knielend voor de bron van de maraboet, het dier de hals afsneed; of zoals die keer dat hij ontucht had gepleegd met een schaap, verscholen achter het zwarte canvas van de schuilplaats, voortdurend wensend dat het dier in een vrouw

zou veranderen, maar dankbaar omdat God de dingen zo beschikt had dat het schaap niet zwanger kon worden; of zoals die keer dat hij zijn geslacht in een hoop uitwerpselen van een ezel had gestoken, zodat het nog groter zou worden.

III

Hij deed zijn ogen open. De hemel was een blauwe vloeistof en de kou, niet zo ijzig als hij verwacht had, een eindeloos aantal speldenprikken en belletjes op zijn huid. Hij spuugde zout water uit en knipperde met zijn ogen, de kop van het schaap zoekend. Hij zwom twee slagen tot bij het dier. Het was een vezelig, onevenredig zwaar lijfje. Hamsa's hoofd verdween in een golf en het zout prikte in zijn neus en hij kreeg een rauw gevoel in zijn keel, maar het lukte hem het dier boven water te krijgen. Hij trappelde hevig om het boven het onstuimige oppervlak van de zee te houden, die heen en weer kolkte tussen de keien. Met behulp van zijn vrije arm wist hij de kant te bereiken zonder op de rotsen te slaan. Hij klampte zich vast aan de kei waar hij vanaf gesprongen was en rustte even uit in een spleet, een onzekere haven tegen het geweld van de zee. Daar nam hij het schaap op zijn schouders en klauterde met moeite tegen de rots op, naar de plek waar hij zich had uitgekleed. De wind, die met vlagen uit de hemel kwam vallen, gierde en maakte dat de kou doordrong tot op het bot. Het schaap beefde onbedaarlijk, als een stuk elektrisch speelgoed, boven een plasje water dat uit zijn eigen vacht drupte. Een zonnestraal raakte net de rug van het dier, terwijl dezelfde straal Hamsa, die rechtop naast het schaap stond, vol in zijn gezicht scheen.

'*Hamdul-láh*' zei hij, maar op dat moment tilde de wind het hoopje kleren op dat naast hem op de steen lag. Het beschreef een dalende boog die eindigde in zee.

'Shaitán!'

Hamsa sprong opnieuw het water in.

IV

Op de terugweg naar de schuilplaats, met het schaap op zijn schouders, dacht hij aan oom Jalid, die in Spanje was. De laatste keer dat hij hem was komen opzoeken, had zijn oom hem de (imitatie-)Nikes gegeven die hij nu steevast droeg. Ze waren het voorwerp van de jaloezie van zijn speelkameraadje Ismail. Hij zou zijn hele leven jaloers op hem blijven, want, zoals zijn oom had gezegd, Hamsa zou later rijk worden en grond en dieren bezitten. Zijn vader was arm gestorven, en als Hamsa groot was, moest hij voor zijn grootouders Fátima en Artifo zorgen, die als bedienden werkten in het huis van een christenvrouw op de Vieille Montagne.

'Jij wil wel rijk worden, of niet?' had zijn oom gezegd.

Hamsa dacht na.

'Ja,' zei hij.

En zijn oom legde hem uit hoe hij, door voor hem te werken, geld zou kunnen gaan verdienen. Het was makkelijk werk, maar alleen Hamsa kon het doen, omdat hij dat deel van de kust beter kende dan wie ook, behalve dan misschien zijn oom, die als kind net als Hamsa herder was geweest en later visser. (Het was een gevaarlijke kust, bezaaid met klippen en keien, vol hoge kliffen en hellingen bedekt met een zeer gevarieerde vegetatie die constant vochtig werd gehouden door de zeebries.)

Voor zijn vertrek naar Spanje was zijn oom op een avond naar de hut gekomen waarin Hamsa woonde. De kleine Ismail was er ook, hij hielp Hamsa met het brandmerken van de schapen, die de zondag erop op de markt verkocht zouden worden.

'*Bghit n'hadar m'ak,*' zei zijn oom. 'Ik wil met je praten.'

Hamsa zei tegen Ismail dat hij moest gaan en het ventje rende weg en verdween achter een paar rotsen. Zijn oom ging zitten op een krukje dat Hamsa in de schaduw van een oude vijgenboom had staan en Hamsa ging op zijn hurken tegenover hem zitten, terwijl hij het smeer op zijn handen afveegde aan de panden van zijn gandoera.

'Iyeh?'

Was Hamsa er klaar voor? Het enige wat hij van hem vroeg was een gedeelte van de kust één nacht lang te bewaken. Een speedboot waarin hij, Jalid, zou zitten, zou de kust naderen vanuit de richting van Cádiz, en Hamsa moest met een zaklamp vanaf de kust naar hem seinen. Dacht Hamsa dat hij een hele nacht op zou kunnen blijven en waakzaam zou kunnen zijn zodat niemand, de politieagenten noch de soldaten die de kust bewaakten, hen zou betrappen?

Natuurlijk kon hij dat, zei Hamsa, en hij dacht aan alle manieren die hij kende om tegen de slaap te vechten, zoals het eten van rode mieren of aarde van een mierenhoop, het drinken van luizenwater of het dragen van een amulet dat van een uilen oog gemaakt is.

'Ik wist dat ik op je kon rekenen,' zei zijn oom. 'Jij gaat het maken, jongen. Je zult meerdere auto's bezitten en zo veel vrouwen als je maar wilt.' Hij glimlachte. 'Hoewel die je vooral een hoop last bezorgen, geloof me.'

Jalid zou een paar dagen later terug naar Spanje gaan, maar hij zou Hamsa snel iets laten weten. Precieze datum en plaats zouden ze nog afspreken.

V

De wind had zijn kleren bijna helemaal droog geblazen toen hij, nog vóór twaalf uur 's middags, het schaap op de grond zette naast de kromme vijgenboom waaronder hij altijd uitrustte. Het schaap schudde zich duchtig uit, nieste. Vervolgens rende het naar de kraal van stenen en stekelbrem waarin de kudde stond en bleef trillend tegen de omheining staan in een vlek zonlicht.

Hamsa ging de schuilplaats binnen en blies de nog smeulende kolen van de stoof aan om nog wat thee te zetten. Vervolgens liep hij naar buiten en ging met zijn kifpijp onder de vijgenboom zitten. Maar het roken bezorgde hem al snel een lichte migraine, en Hamsa realiseerde zich dat hij geveld was door *el berd*, de kou, die hem tot op het bot zou verkleumen. De wind bleef zijn messen werpen vanuit de hemel; hij werd krachtiger naarmate de zon hoger stond.

's Avonds bracht hij de kudde naar de weidegronden aan de voet van het vervallen huis.

Hij had de lier bij zich, maar speelde er niet op. Het water droop van zijn neus.

Toen de zon achter de heuvel verdween, bracht Hamsa de kudde in beweging om de schapen terug te drijven naar de kraal.

‘Derrrrrr! Derrrrrr!’

Nadat hij de dieren geteld had, zette hij een pan schapenmelk op, en hij dronk er wat van voor hij op een matras van schapenhuiden ging liggen om, bedekt met een wollen boernoes, te slapen. Even later voelde hij, languit liggend in het donker, de bijtende kou in al zijn botten. Hij werd misselijk van het gehuil van de wind. Verschillende keren sliep hij in en werd weer wakker met het gevoel dat hij viel. Hij zakte weg in zijn ziekte. Wat zou er gebeuren als zijn oom hem die dag nodig had, vroeg hij zich af.

Hij werd laat wakker, na de dageraad, badend in het zweet. Toen Ismail het tentdoek opzijsloeg om naar binnen te kijken, werd hij verblind door het daglicht.

‘Ben je ziek?’ vroeg Ismail. ‘Wat heb je?’

Hamsa richtte zich op.

‘De kou.’

Het jongetje stapte de schuilplaats in, ging dicht bij Hamsa zitten en keek hem een tijdje zwijgend aan.

‘Wat nu?’ vroeg hij.

Hamsa opende zijn ogen en sloot ze weer.

‘Weet je waarvan je zou opknappen?’ zei Ismail. ‘Een beetje melk met polei.’

‘Melk heb ik. Weet je waar je polei kunt krijgen?’

‘Nee.’ De jongen stond op.

‘Ga mijn grootmoeder om een bosje vragen.’

Toen de jongen weg was, zakte Hamsa weer weg in een droom. Een gevecht met grashalmen of rietstengels als zwaarden, een regen van kiezelstenen.

‘*Aulidi*,’ zei de stem van zijn grootmoeder, maar ze had het niet tegen hem. ‘Ga tegen Si Mohamed zeggen dat Hamsa ziek is en dat hij iemand stuurt om voor zijn schapen te zorgen. Ik ga nu naar huis om te overleggen met madame (die, grootmoedig als ze was, niet zou weigeren de jongen een paar dagen onderdak te verschaffen) en kom hem met een taxi ophalen.’

Ismail maakte geen aanstalten, hij bleef haar aankijken met een uitdrukking die de oude vrouw verstond.

‘Ah, jij wil geld. Hier, honderd francs.’ Ze liet een muntstuk in de hand van de jongen vallen, en het handje sloot zich snel.

VI

In het schuurtje waarin ze hem hadden ondergebracht, lag Hamsa twee dagen lang geveld door koorts. Zijn grootmoeder liet hem veel melk met polei drinken, gaf hem couscous met polei te eten en wreef zijn lichaam in met schapenvet waarbij ze eveneens wat polei gedaan had.

‘Hier, jongen. Zo word je snel beter.’

Si Mohamed had Ismail gestuurd om Hamsa te laten weten dat hij zich geen zorgen hoefde te maken; de oude Larbi zou de kudde tijdens zijn afwezigheid overnemen. Hij had

ook vijftig dirham meegegeven voor medicijnen, maar Fátima, die niet geloofde in de geneeskunde van de christenen, besloot het geld te bewaren, het kon nog van pas komen.

Op de derde dag stond Hamsa, nog steeds ietwat zwak en met resten van pijn in zijn nek en schouders, 's ochtends op om een paar eerste stappen in de kamer te zetten, en later die dag ging hij de tuin in. Er stond nog steeds een krachtige oostenwind, de hemel was onbewolkt. De zon, duizendmaal weerkaatst door de blaadjes aan de bomen, deed pijn aan zijn ogen, zodat hij meteen terugkeerde naar het schuurtje om te schuilen in de duisternis.

Zijn grootvader bracht tussen de middag een stoofschotel met kip mee en at met hem.

'Je bent al beter,' zei hij. 'Morgen ga je weer aan het werk.' Uit zijn jasje haalde hij Hamsa's *motui*, met de pijp en wat kif, en hij legde het met een lankmoedig gebaar van afkeuring op de mat. 'Ismail kwam dit voor je afgeven.'

Bij het vallen van de avond, toen het licht minder fel was en de wind was gaan liggen, liep Hamsa nog eens de tuin in. Hij ging zitten in een hoger gelegen gedeelte, dicht bij de oude apenboom die achter een bloembed met Afrikaanse lelies stond, waarvandaan je, achter de rieten schutting in het lagere deel van de tuin, de witte heuvels van Tanger en een paar flarden zee kon zien. Uit het gastenverblijf, dat zich aan de andere kant van de tuin bevond, zag Hamsa een vrouw komen, en hij hield op met roken. Ze was niet jong en niet oud. Ze droeg een spijkerbroek en een wit overhemd, haar lange, blonde haar hing los en was nat. Ze liep de tuin door over het tegelpad en ging het huis binnen. Hamsa rookte nog een kifpijp. Nu kwam er een man – die een Marokkaan had kunnen zijn, maar, afgaande op zijn kleding en zijn manier van lopen, een Europeaan moest zijn – uit het gastenverblijf, en liep de vrouw via het grindpad achterna. Hoer, dacht Hamsa. Even later hoorde hij het starten van de motor van Mme Choiseuls auto, en Fátima's stem die Artifo riep en hem maande de poort open te doen. Het geluid van de auto stierf weg terwijl die richting stad reed, en Hamsa begon weer te roken, en beeldde zich in dat hij al een rijk man was en dat de tuin van hem was.